

60 ปี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

กับการดำเนินงานของชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ (ชสบ.)

60th Anniversary of Thai Library Association and professional roles of the Instructors of Librarianship and Library and Information Science Group (ILIS)

รศ.ดร.จุมพจน์ วณิชกุล

Assoc. Dr. Chumpot Wanichagul

Before the establishment of the Instructors of Librarianship and Library and Information Science Group (ILIS), the Thai Library Association (TLA) has realized the importance of Library Science as a priority component to set up the libraries throughout the country. As there was a shortage of librarians and library personnel in various type of the libraries categories, and the personnel has no knowledge of the library administration, the TLA then initiated the library program education to the librarians to perform any duties in the libraries. The ILIS was formerly known as Instructors of Library Science in Higher Education Group, has been set up in B.E. 2524 by Dr.Lamun Rattakorn. She was the first chairman of the ILIS to help develop the teaching of library science in Thailand. Many programs and activities to boost the library education had been conducted, especially the library science teaching in the general education course in many universities. The ILIS is one of the vital TLA groups to improve the library development in Thailand. In particular, the involvement of the curriculum at all levels of library science education in school of library and information science offered nation wide, could enable graduates to perform the careers in library and information science as well as other professionals to serve the knowledge society that has been changed.

60 ปี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

กับการดำเนินงานของชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ (ชสบ.)

รศ.ดร.จุมพจน์ วนิชกุล*

บทนำ

สภาพสังคมสารสนเทศในปัจจุบันที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในมิติใหม่ที่สามารถทำความเข้าใจได้ด้วยตนเอง สารสนเทศสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งที่ให้บริการสารสนเทศในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นอกเหนือไปจากการเรียนรู้ในห้องเรียนในสถานศึกษาต่างๆ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมวิชาชีพทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุด มีส่วนช่วยพัฒนาห้องสมุดประเภทต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเป็นชมรมห้องสมุดมาก่อนเมื่อพ.ศ.2494จนกระทั่งจัดตั้งเป็นสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ.2497 ปีนี้จึงเป็นปีที่มีความสำคัญในวาระครบรอบ 60 ปี ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ (ชสบ.) เป็นชมรมหนึ่งของสมาคมที่ดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ควบคู่มากับการส่งเสริมวิชาชีพทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย มาโดยตลอด

บทบาทของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยกับการพัฒนาวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

ก่อนมีการจัดตั้งชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยได้เห็นความสำคัญของการอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นลำดับแรกๆ ทั้งนี้เพราะในสมัยแรกก่อตั้งสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยยังขาดแคลนบรรณารักษ์และบุคลากรที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดประเภทต่างๆ เพราะบุคลากรที่ปฏิบัติงานยังไม่มีความรู้เรื่องห้องสมุด ทำให้การดำเนินงานด้านการบริหารและการบริการในห้องสมุดมีอุปสรรค สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย จึงได้จัดอบรมโดยจัดทำหลักสูตรให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานที่สามารถดำเนินการไปได้ตามหลักทฤษฎีและการปฏิบัติในงานห้องสมุด ในช่วงการดำเนินงานของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยในระยะแรกๆ จึงเป็นการพัฒนาวิชาชีพให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตทางด้านการศึกษา การจัดการเรียนรู้ซึ่งต้องใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งให้บริการทางวิชาการที่สำคัญ ในช่วงทศวรรษ ปี พ.ศ.2500 สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยมีส่วนสำคัญในการเสนอให้วิชาบรรณารักษศาสตร์ได้รับการบรรจุอยู่ในหลักสูตรระดับ ป.กศ. (ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา) และ หลักสูตร พ.ม. (พิเศษครุมัธยม) เป็นวิชาชุดหนึ่งของวิชาครู

*ประธานหลักสูตรดุริยางคศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารเพื่อการพัฒนาการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี และกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ของครูสภา จนกระทั่งเมื่อมีการก่อตั้งวิทยาลัยครูทั่วประเทศ หลักสูตรวิชาห้องสมุด กลายเป็นวิชาบังคับที่นักศึกษาต้องเรียน และเป็นรายวิชาการใช้ห้องสมุดซึ่งเปิดสอนทั้งในระดับโรงเรียน ระดับวิทยาลัย และระดับมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ และในปัจจุบันกลายเป็นวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่นักศึกษาต้องเรียนในระดับมหาวิทยาลัย ในชื่อของวิชาที่เรียกชื่อแตกต่างกันออกไป เช่น ห้องสมุดและการศึกษาค้นคว้า การใช้ห้องสมุดในระดับอุดมศึกษา การศึกษาและการค้นคว้าในระดับมหาวิทยาลัย ห้องสมุดและสังคมสารสนเทศในสังคม การจัดการสารสนเทศ และการจัดการความรู้ เป็นต้น

ความเป็นมาของชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เดิมใช้ชื่อ ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา ได้รับการพิจารณาให้จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2524 โดยมี ดร.ลมูล รัตตากร และนายวิชัย ทับเที่ยง เป็นที่ปรึกษา เมื่อพิจารณาข้อมติของชมรมเรียบร้อยแล้ว ได้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานในช่วงปี พ.ศ.2525-2526 โดยมี ดร.ลมูล รัตตากร เป็นประธานกรรมการคนแรกของชมรม คณะกรรมการชุดนี้ได้วางแผนดำเนินการจัดหาสมาชิกจากสถาบันที่มีการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับอุดมศึกษา คือผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับมหาวิทยาลัย ระดับวิทยาลัยครู กรมการฝึกหัดครู และระดับวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับวิทยาลัยเอกชน

นับตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2530 เป็นต้นมา สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ มีส่วนช่วยกระตุ้นให้มีการเปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์จนกระทั่งในปัจจุบัน มีการเปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ ในประเทศไทยครอบคลุมทั้ง 3 ระดับ คือ ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกคณะที่สังกัด ได้แก่ คณะอักษรศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ยกเว้นมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่สังกัดคณะวิทยาการสารสนเทศ องค์ความรู้ในสาขาสารณารักษศาสตร์ได้เชื่อมโยงหรือเกี่ยวข้องกับสารสนเทศศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ชื่อหลักสูตรจึงเปลี่ยนไปจากเดิมที่ใช้ “บรรณารักษศาสตร์” เป็น “บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์” “บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์” “สารสนเทศศาสตร์” “การจัดการสารสนเทศ” และ “สารสนเทศศึกษา” รวมทั้งมีรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทั้งระบบปิด ระบบตลาดวิชา และระบบการศึกษาทางไกล

การเปิดสอนหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาโทครั้งแรกเปิดสอนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ.2507 นับเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาวิชาชีพทางบรรณารักษศาสตร์ ที่สำคัญยิ่งของการผลิตบุคลากรทางบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย บรรณารักษ์ ตลอดจนครูบรรณารักษ์ เป็นที่ต้องการของสังคมสารสนเทศ ทำให้มีการผลิตบรรณารักษ์ในระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยครูเกือบทุกแห่งในช่วงปี พ.ศ.2530-2540 และชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ก็มีส่วนต่อการช่วยพัฒนาการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการของชมรมเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรทางวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ในสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั่วประเทศ

การดำเนินงานของชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เป็นชมรมหนึ่งของ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ มีการดำเนินงานของชมรมโดยมีอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์เป็นประธานชมรม นับตั้งแต่ ปี พ.ศ.2525 มี ดร.ลมูล รัตตากร เป็นประธานกรรมการคนแรกของชมรม ได้ดำเนินงานเผยแพร่ภารกิจของชมรมในด้านการพัฒนาวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ด้วยการจัดการอบรมและสัมมนาความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพทางบรรณารักษศาสตร์ โดยเฉพาะด้านการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในสถาบันการศึกษาต่างๆ ในช่วง พ.ศ.2540-2550 มีประธานชมรมในการดำเนินงาน ได้แก่ รศ.ดร.นันทา วิฑูณศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา รองศาสตราจารย์ ดร.ชลภัทร์ วงษ์ประเสริฐ จากมหาวิทยาลัยรังสิต และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ ชลารักษ์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี เป็นต้น การดำเนินงานของชมรมที่ผ่านมามีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ และการพัฒนาหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย

รายชื่อคณะกรรมการชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ชุดปัจจุบัน (พ.ศ. 2556-2557)

1. รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพจน์ วณิชกุล	ประธาน
2. รองศาสตราจารย์ สมชาย วรัญญาโนไกร	รองประธาน
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงวนศักดิ์ สิ้นเจิมศิริ	รองประธาน
4. ดร. ศิริกาญจน์ โพธิ์เขียว	รองประธาน
5. นางทิพภา ปลีหะจินดา	รองประธาน
6. รองศาสตราจารย์เบญจรัตน์ สีสองสุข	กรรมการ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินตนา เกษรบัวขาว	กรรมการ
8. นางสาวอุษณีย์ จันทร์สุริยา	กรรมการ
9. นางสาวมัญชรี ศรีวิชัย	กรรมการ
10. นางสาวโสภิต สุขกันตะ	กรรมการ
11. นางพะยอม ยุวสุต	กรรมการ
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฐานันท์ แจ่มจันทร์	กรรมการ
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชลลดา พงษ์พัฒน์โยธิน	กรรมการและเลขานุการ
14. นางสาวนพวรรณ ถาวรประเสริฐ	กรรมการและเลขานุการ

การดำเนินงานของชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในช่วง พ.ศ.2554-2557 ที่ผ่านมามีได้ดำเนินการจัดประชุมการดำเนินการใช้โปรแกรมห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในโรงเรียนต่างๆ คณะกรรมการของชมรมได้รับเชิญเพื่อเป็นวิทยากรในการอบรมความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในสถานศึกษาต่างๆ

ทั่วประเทศ เช่น เป็นวิทยากรอบรมครูบรรณารักษ์ รุ่น 1 จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ ณ โรงแรมโกลเด้นซิตี อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวนผู้เข้ารับการอบรม 107 คน เมื่อวันที่ 6-8 กรกฎาคม พ.ศ.2554 เป็นวิทยากรอบรมครูบรรณารักษ์ รุ่น 2 จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ ณ โรงแรมโกลเด้นซิตี อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวนผู้เข้ารับการอบรม 110 คน เมื่อวันที่ 7-9 กรกฎาคม พ.ศ.2554 เป็นวิทยากรอบรมครูบรรณารักษ์ รุ่น 1-3 จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ณ โรงแรมราชศุภมิตร อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 11-20 กรกฎาคม พ.ศ.2554 รวมจำนวนผู้เข้ารับการอบรม 267 คน

กิจกรรมที่ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันได้เน้นถึงการเรียนรู้วิธีการใช้ห้องสมุดในยุคสังคมเครือข่าย ได้จัดทำห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (ห้องสมุดพกพา) ซึ่งจำลองสภาพของห้องสมุดที่จัดระบบหนังสือบนชั้นหนังสือตามระบบเทคนิคของดีวีดีด้วยการบันทึกลงใน Flash drive ขนาดความจุ 8 กิกะไบต์ มีความสะดวกต่อการเข้าใช้ห้องสมุดในรูปแบบใหม่ที่ผู้ใช้ห้องสมุดสามารถพกพาห้องสมุดติดตัวได้ตลอดเวลา สามารถจัดเก็บ จัดทำสาระเพิ่มเติมในชั้นหนังสือต่างๆ ได้ด้วยตนเอง สะดวกต่อการหยิบยืมสาระที่สร้างไว้แล้วในห้องสมุดพกพาอ่านได้ตลอดเวลาที่ต้องการ

คณะกรรมการชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ได้เผยแพร่การดำเนินการสร้างสาระ และการใช้ห้องสมุดพกพา เพื่อประกอบการเรียนการสอนให้แก่หน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักหอสมุดแห่งชาติ คณะครูกลุ่มสาระวิชาต่างๆ โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร นักศึกษาฝึกสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์ คณะวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เป็นต้น

ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์นับว่าเป็นชมรมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการช่วยพัฒนาวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการช่วยจัดทำหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ในทุกระดับการศึกษาในสถานศึกษาที่เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ทั่วประเทศทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์สามารถประกอบอาชีพได้หลากหลายและเหมาะสมกับสภาพสังคมความรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป

บรรณานุกรม

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2528). **บรรณารักษ์ 30.**

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย. (2527). **30 ปี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.** กรุงเทพฯ:

อักษรสยามการพิมพ์.

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย. (2537). **40 ปี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย 10 ตุลาคม**

2537. กรุงเทพฯ: เพทายการพิมพ์.

